

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

AFRIKAANS HUISTAAL V1

2018

PUNTE: 70

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 12 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings:

AFDELING A: Leesbegrip	(30)
AFDELING B: Opsomming	(10)
AFDELING C: Taalstrukture en -konvensies	(30)
2. Beantwoord AL die vrae.
3. Begin ELKE afdeling op 'n NUWE bladsy.
4. Trek 'n streep ná elke afdeling.
5. Nommer elke antwoord korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
6. Laat 'n reël oop na elke antwoord.
7. Skenk veral baie aandag aan spelling en sinskonstruksie.
8. Voorgestelde tydsindeling:

AFDELING A: 50 minute
AFDELING B: 30 minute
AFDELING C: 40 minute
9. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A: LEESBEGRIP**VRAAG 1**

Lees en kyk na die tekste hieronder en beantwoord die vrae wat daarna volg.

TEKS A: ARTIKEL

RAY PHIRI: 1947–2017
LANK LEEF DIE KONING!

1	Vir sommige was hy 'n mentor, vir ander die skepper van 'n townshipklank wat diep weerklank gevind het. Hoe dit ook al sy, almal is dit eens dat hy die koning van jazz was!	
2	Phiri was die stigter-leier van die orkes, Stimela; sy musiekloopbaan het oor meer as vier dekades gestrek. Nou is die land hartseer omdat die lig wat Raymond Chikapa Phiri uitgestraal het, uitgedoof is. Hulde het ingestroom vir dié kitaarspeler en komponis wat in 'n hospitaal in Nelspruit weens longkanker dood is.	5
3	"Dit wat op hierdie plaas (Mayfern) gebeur het, het 'n groot invloed op my musiekloopbaan gehad en het my 'n kunstenaar laat word. Die enigste sosiale bymekaarkomplek wat Nelspruit daardie tyd gehad het, was dié plaas, en mense het elke Vrydag uit die ou township gekom om hier te kom fliiek. Dis hoe ons townshipkinderen mense soos Elvis Presley, Charles Jacobie en ander sangers gesien het. As dit nie vir die kultuurlewe hiër was nie, sou ek nooit die geleentheid gehad het om in musiek te wees nie," het Phiri in 'n onderhoud in 2012 gesê.	10 15
4	Phiri en Stimela het internasionaal sukses behaal as deel van die superster, Paul Simon, se <i>Graceland</i> -projek. Hy was 'n paar jaar lank die hoofkitaarspeler in dié projek en het in 1987, 1989 en 2012 saam met Simon getoer. Stimela word op Simon se album <i>Graceland</i> gehoor. Simon het hom in 1985 saam met Ladysmith Black Mambazo genooi om deel te wees van sy projek, wat meegehelp het om Suid-Afrikaanse jazzkunstenaars oorsee suksesvol bekend te stel. Hy was ook betrokke by 'n paar van Simon se albums en hy het ook al in Madison Square Garden in New York opgetree. Phiri se musiek het wyd waardering en bewondering geniet: vier van sy CD's was Suid-Afrikaanse topverkopings wat goud- en platinumstatus verwerf het.	20 25
5	Phiri sal nie bloot vir sy musiek onthou word nie, maar ook vir die geestelike krag van sy musiek, sy menslikheid en sy nederigheid. In sy laaste onderhoud met Media24 (op 3 Maart 2017) het Phiri sy eie nederigheid bevestig. "Ek voel besonder bevoorreg as ek iets aan mense kan gee, as iemand my nodig het en ek kan help. Dit maak my nie geldelik ryk nie, maar 'n skatryk mens."	30

- 6 In 'n onderhoud met Phumlani Langa van *City Press* op 21 Mei vanjaar het hy sy nederige menslikheid nogeens bevestig. Hy het gepraat oor hoe sy musiek hom nog op 70-jarige leeftyd roer en oor die geestelike krag van musiek. "Dit bied heling en bepeinsing en dit moet waarde toevoeg. Emosie en 'n gesonde mate van respek moet in musiek teenwoordig wees." 35
- 7 Die komponis-musikant, Neo Muyanga, wat vanjaar op die Nasionale Kunstefees in Grahamstad opgetree het, vertel hoe hy kleintyd al na Stimela geluister het en deur die geestelike krag daarvan beïnvloed is: "Dit was musiek waarmee ons kinders in die township grootgeword het. Dit het iets in jou geroer wat jy nie kon verklaar nie. As jong komponis het sy vreemd-aangrypende komposisies my besiel. Ek wóú graag in sy voetspore volg en het baie by hom geleer oor musiek en spesifiek jazz." 40
- 8 Omdat omgee vir opkomende kunstenaars die koning van die elektriese kitaar se lewe gekenmerk het, het hy jong talent gekoester. "Ek geniet dit om saam met jong mense musiek te maak en te luister. Hoe bemagtig jy sonder om aan te moedig of van jouself te gee?" 45
- 9 John Hassan, tromspeler wat saam met Phiri in Stimela was en nou in Hassan'adas speel, beskryf Phiri as sy mentor*. "Ek huil nie maklik nie, maar vandag huil ek. Hy het my alles geleer van hoe om 'n professionele musikant te wees. Hy het 'n groot invloed op baie mense en op Suid-Afrikaanse musiek gehad. Oral in die wêreld waar ons getoer het, het hy 'n indruk gemaak." 50
- 10 Phiri het nie net aan jóng talent erkenning gegee nie. Op 2 Maart vanjaar op 'n musiekfees in Stellenbosch het hy in 'n huldeblyk aan die legendariese Nico Carstens opgetree. Hy het genoem dat Carstens se musiek uit sy hart kom: "Ek het dit gesien toe ons vir die eerste keer saamgewerk het. Ek het 'n lied geskryf om my pa se nagedagtenis te eer. Daar was nie veel struktuur nie, bloot emosie. Ek wou 'n trekklauierspeler hê om saam met my te speel en nadat ek vyf ander oorweeg het, het ek hóm gekies. Toe hy my vra waar die bladmusiek is, het ek gesê dit bestaan nie. Ek het hom riglyne gegee en gesê: 'Sit jouself in my skoene en speel wat jy wóél.' Ná 45 minute het ons die lied *Father* klaar opgeneem. Volmaak." 60
- 11 'n Mens se liefde vir musiek maak dikwels ander dinge onbenullig. So was dit ook in Phiri se geval: hy het sy musiek belangriker geag as drome van roem en rykdom. 65
- 12 Ray Phiri sal beslis onthou word – die groot koning met die mooi hart is dood. Lank leef die koning!

* mentor: ervare leier; raadgewer; gids: iemand wat aan ander hulp en leiding gee

[Verwerk uit *Beeld*, 13 Julie 2017]

TEKS B: VISUELE TEKS

1

2

RSG-KUNSTEFEEES
4–11 NOV. 2014

3 *Ladysmith Black Mambazo, Stimela en die Soweto*

4 *Strings verskaf townshipklank en gee ritme aan lywe.*

5 *80 vingers streef oor trekklavierklawers;*

6 *Hemelbesem rymklets koddige rympies.*

7 *Koning Lear praat in sprankelende Afrikaans,*

8 *Nataniël vertel sy beste stories,*

9 *Katriena en Shimmy Isaacs lawe die lagspiere ...*

10 *Daar's baie meer, want hierdie fees bied vir die fynproewer*

11 *unieke teater van emosie sonder grense.*

12 **Radio Sonder Grense**

13 **Alle Kunstefeesproduksies is**

14 **gratis.**

15 Volledige program by rsg.co.za/

16 #RSGfees vir feesnuus

[Verwerk uit <https://i1.wp.com/maroelamedia.co.za/wp-11/RSG-Kunstefees-2014.jpg>]

VRAE: TEKS A

- 1.1 Watter tipe musiek kan met Phiri geassosieer word? (1)
- 1.2 Watter mediese toestand het Phiri se lig uitgedoof? (1)

- 1.3 Was dit vir townshipkinders voordelig om bekende kunstenaars in fliëks te sien? Motiveer jou antwoord. (1)
- 1.4 Noem TWEE kunstenaars wat Phiri se musiek beïnvloed het. (2)
- 1.5 Watter positiewe gevolg het die kultuurgebeure op die plaas Mayfern vir Phiri gehad? (1)
- 1.6 Gee TWEE bewyse van Phiri se internasionale sukses. (2)
- 1.7 Watter DRIE vereistes het Phiri aan sy eie musiek gestel? (3)
- 1.8 Waarom, dink jy, is Phiri 'n positiewe rolmodel vir townshipkinders? (1)
- 1.9 Op watter wyse het Phiri jong talent gekoester? (3)
- 1.10 Noem TWEE kunstenaars wat as gevolg van Phiri se mentorskap sukses behaal het en dui telkens die mate van Phiri se mentorskap aan. (4)
- 1.11 Hoekom het Phiri 'n groot bewondering vir Nico Carstens gehad? Dink jy die opname van *Father* het sy bewondering vir Carstens versterk? Motiveer jou antwoord. (2)
- 1.12 Wat is die geïmpliseerde betekenis van die onderstreepte woord in die slotparagraaf? Gee TWEE bewyse uit die teks dat Phiri 'n mooi hart gehad het. (3)

VRAE: TEKS B

- 1.13 Gee die teks genoeg visuele leidrade waarvan lesers/belangstellendes kan aflei dat musiek die belangrikste aspek van die RSG-kunste fees is? Gee TWEE redes vir jou antwoord. (2)
- 1.14 Is die gebruik van die spesifieke lettertipe in reëls 3 tot 11 gepas? Motiveer jou antwoord. (1)

VRAE: TEKS A EN B

- 1.15 Op watter manier was Ray Phiri by hierdie konsert in 2014 betrokke? (1)
- 1.16 Herlees paragraaf 6 en paragraaf 10 van TEKS A, asook reëls 3 tot 11 van TEKS B.

Aan watter vereiste van Phiri het hierdie Kunstefees voldoen? Sal Carstens se weergawe van Phiri se *Father* by dié Kunstefees pas? Motiveer jou antwoord. (2)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B: OPSOMMING**VRAAG 2**

Lees die teks hieronder en maak 'n opsomming van **SEWE wenke om jou voornemens suksesvol uit te voer**.

- LET WEL:**
1. Jou opsomming moet in jou eie woorde (in volsinne) in paragraafvorm aangebied word en mag nie meer as **90 woorde** beslaan nie.
  2. Jy moet 'n samehangende paragraaf skryf.
  3. Dit is nie nodig om vir die opsomming 'n titel te gee nie.
  4. Dui die getal woorde aan wat jy vir die opsomming gebruik het.

TEKS C**VERANDERING IS MOONTLIK**

Mense sien dikwels 'n nuwe jaar as 'n geleentheid om veranderinge in hul lewens teweeg te bring. Dit wissel van emmerskoplysië tot groot veranderinge in mense se persoonlike sowel as professionele lewens.

As 'n mens in ag neem hoe min voornemens uiteindelik suksesvol uitgevoer word, is dit duidelik dat verandering baie inspanning verg. Navorsers aan die Universiteit van Kaapstad het bevind dat slegs 8% van mense hul voornemens suksesvol uitvoer.

In die boek *Kragtige Denke* gee kundiges allerlei slim wenke wat jou sal help om sukses met jou voornemens te behaal. Die sleutel tot sukses is, volgens die skrywers, om jou gewoontes te ontleed sodat jy 'n beter begrip van die invloed van jou gewoontes op jou lewenswyse, gesondheid en finansies kan kry. Stel daarna 'n prioriteitslys saam wat dit makliker maak om die gewoonte wat jy wil verander, te kies. As jy byvoorbeeld minder wil eet, kan jy 'n ander gewoonte, nl. om meer water te drink, byvoeg. Jy sal outomaties minder eet omdat die water jou laat versadig voel. Verander slegs een gewoonte per maand – en ná 'n jaar sal jy twaalf gewoontes hê om tot jou sukseswyser by te dra.

Vae doelwitte is dikwels geneig om vae resultate te lewer. Skryf vir jou 'n duidelike doelwit neer om as motivering te dien, byvoorbeeld om teen 'n sekere datum 'n spesifieke hoeveelheid gewig af te skud. So dra 'n duidelike, gemotiveerde doelwit by tot die bevestiging van jou prioriteite, wat weer bydra tot suksesvolle verandering.

Nog 'n baie belangrike aspek is om jou huismense te vertel waarmee jy besig is sodat hulle jou kan ondersteun; in 'n omgewing waar jy positief ondersteun word, realiseer doelwitte dikwels suksesvoller. Dis verder baie belangrik dat jy jou ook daartoe verbind om positief oor jou nuwe gewoonte te dink.

Aangesien dit ongeveer 'n maand neem om 'n nuwe gewoonte aan te leer én heelwat langer om dit te vestig, is dit belangrik om nie dae oor te slaan as jy ernstig oor jou verandering is nie.

Voordat jy jou oë uitvee, is dit 'n nuwe jy wat in die spieël na jou kyk.

[Verwerk uit <http://www.netwerk24.com/Ontspan/Leef/verander-een-ding-op-n-slag-20161216>]

TOTAAL AFDELING B: 10

AFDELING C: TAALSTRUKTURE EN -KONVENSIES

VRAAG 3: ADVERTENSIES

Lees die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS D

1
2
3
4
5
6
7
8

PRYSE SÓ LAAG, DÍT LAT
JOU SPRAKELOOS!
TOT SOVEEL AS 'N MASSIEWE
50%*
AF
OP DUISENDE UITVERKOPINGSITEMS
Kom gou terwyl voorraad hou.
Begin 17 Maart
* Bepalings en voorwaardes geld.

[Bron: www.edgars.co.za]

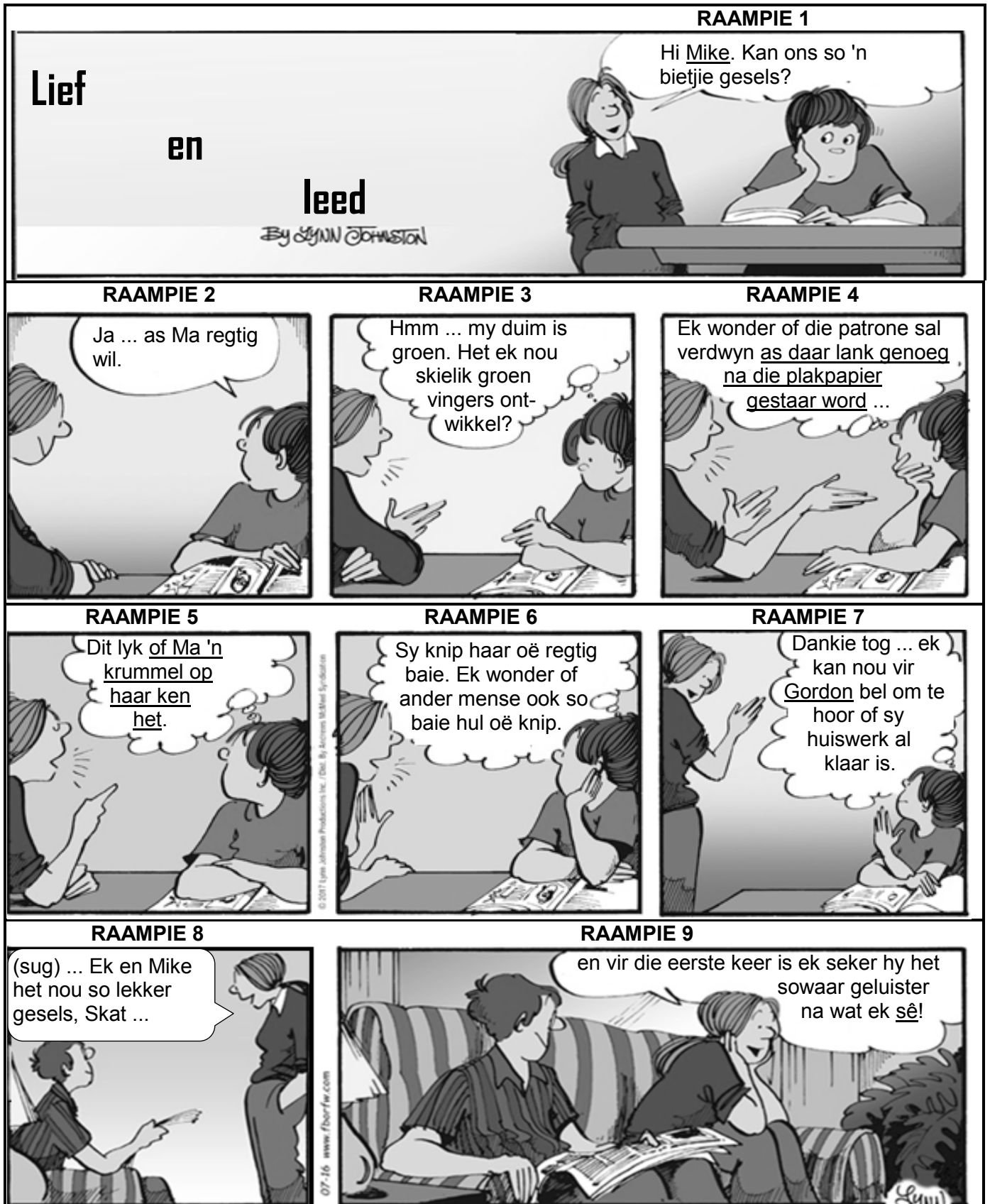
VRAE: TEKS D

- 3.1 Benoem die woordsoort van die onderstreepte woord in reël 1. (1)
- 3.2 Skryf die woord in reël 1 wat verkeerd gespel is, korrek oor. (1)
- 3.3 Dink jy die onderstreepte woord in reël 3 ("massiewe") sal die leser oorreed om die winkel te besoek? Motiveer jou antwoord. (1)
- 3.4 Hoe dra die foto tot die geslaagdheid van die advertensie by? (1)
- 3.5 Wat is die funksie van die asterisk by "50%" in reël 4? (1)
- 3.6 Gee 'n woord wat min of meer dieselfde as die onderstreepte woord in reël 4 beteken. (1)
- 3.7 Voeg die korrekte leesteken in reël 6 in. Skryf ook die woord voor en na die leesteken wat jy ingevoeg het, neer. (1)
- 3.8 Verdeel die onderstreepte woord in reël 6 in klankgrepe. (1)
- 3.9 Gee die afkorting vir "Maart" (reël 7). (1)
- 3.10 Reël 8 verwys na "voorwaardes". Vervang die onderstreepte woorde in die volgende sin met slegs EEN woord wat dieselfde beteken:
Ek glo jou sonder voorwaardes. (1)
- [10]**

VRAAG 4: STROKIESPRENT

Lees en kyk na die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS E

VRAE: TEKS E

- 4.1 Waarom word die onderstreepte woord in RAAMPIE 1 met 'n hoofletter geskryf? (1)
- 4.2 Watter gevoel dra Mike se woorde in RAAMPIE 2 oor? (1)
- 4.3 Alles wat jy plant, floreer.
Haal TWEE opeenvolgende woorde uit RAAMPIES 2 tot 4 aan wat dieselfde beteken as die sin hierbo. (1)
- 4.4 Herskryf die onderstreepte sinsdeel in RAAMPIE 4 in die bedrywende vorm. (1)
- 4.5 Benoem die onderstreepte bysin in RAAMPIE 5. (1)
- 4.6 By watter woord in RAAMPIE 6 kan assimilasië voorkom? (1)
- 4.7 Brei die onderstreepte woord in RAAMPIE 7 met 'n byvoeglike bepaling uit. (1)
- 4.8 Is die aanname wat die ma in RAAMPIE 9 maak, korrek? Gee TWEE redes vir jou antwoord. (2)
- 4.9 Verklaar die gebruik van die kappie in die onderstreepte woord in RAAMPIE 9. (1)

[10]**VRAAG 5: ARTIKEL**

Lees die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS F**KAKKERLAKMELK IN JOU SUPERMARK?**

- 1 (5.2) Internasionale navorsers het 'n nuwe supervoedsel ontdek wat glo baie gesond en voedsaam is. As jy nie 'n sterk maag het nie, haal eers diep asem voordat jy verder lees.
- 2 Kakkerlakmelk is glo baie (5.3) ryk aan voedingstowwe en hoog in kalorieë, (5.4) **sê die wetenskaplikes wat hierdie verskynsel navors**. Insekkeners vermoed al lank dat die spesie *Diploptera punctata* vloeistof, bekend as Lili-Mip, afskei wat hulle vir hul kleintjies voer. Dié spesie is (5.5) uniek en buitengewoon omdat hulle geboorte gee aan hul kleintjies en nie eiers lê nie. Wetenskaplikes het aanvanklik gedink dat die kleintjies slegs die melk van die lakterende volwasse kakkerlak af inneem.
- 3 Navorsers het egter onlangs op proteïenkristalle in die kakkerlak-embrio's afgekom. Volgens 'n studie wat deur die Internasionale Unie vir Kristallografie gepubliseer is, is (5.7) kakkerlakmelk ryk aan proteïene, suiker en vet. Dit bevat meer as drie keer soveel energie (5.8) ... buffelmelk, wat bekend is om sy ryk voedingswaarde.

- 4 Moenie bekommerd wees nie. Jy sal nie in die afsienbare toekoms kakkerlakmelk langs beesmelk in jou supermark sien nie.
- 5 Heelwat navorsing is nog nodig om te bepaal of dit geskik is vir menslike gebruik. En selfs al word kakkerlakmelk eendag kommersieel geproduseer, sal dit waarskynlik nie van die kakkerlakke self kom nie, maar biotegnies vervaardig word.
- [Verwerk uit <http://www.netwerk24.com/Ontspan>]

VRAE: TEKS F

- 5.1 Skryf die difftong neer wat in die titel voorkom. (1)
- 5.2 Brei die onderstreepte sinsdeel in paragraaf 1 uit deur 'n bywoordelike bepaling van tyd in te voeg. Skryf die onderstreepte sinsdeel oor. (1)
- 5.3 Vorm 'n sin van jou eie met die homofoon van die onderstreepte woord in paragraaf 2. (1)
- 5.4 Herskryf die vetgedrukte sinsdeel in paragraaf 2 in die toekomstige tyd. (1)
- 5.5 Benoem die taalverskynsel wat op die onderstreepte woorde in paragraaf 2 van toepassing is. (1)
- 5.6 "Wetenskaplikes het aanvanklik gedink dat die kleintjies slegs die melk van die lakterende volwasse kakkerlak af inneem."
Gee die gesegde van die hoofsin. (1)
- 5.7 Motiveer waarom die onderstreepte woord in paragraaf 3 'n kompleks is. (1)
- 5.8 Gee die voorsetsel wat in paragraaf 3 ontbreek. (1)
- 5.9 Verbind die sinne in paragraaf 4 met "aangesien" om een sin te vorm. (1)
- 5.10 Skryf die hoofsin van die onderstreepte sin in paragraaf 5 neer. (1)

[10]

TOTAAL AFDELING C: 30
GROOTTOTAAL: 70